

სამოვრების მართვის ტრანსსასაზღვრო უსპექტუბო უზარბაიჯანის და საქართველოს მაგალითი

**Azerbaijani - Georgian Swiss Research Program on Pasture
Management in Caucasus South – Results of Action Research in a
transboundary region in Azerbaijan and Georgia under the FDFA
program “Environment and Security”**

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Summary objectives

This project within the Swiss Federal Department of Foreign affairs (FDFA) research programme “Environment and Security” contributes to action research on pasture management in Azerbaijan (AZ) and Georgia (GE). This recent research phase (2014 - 2016) is focused on local needs of herders and locally based institutional development. Pasture management receives much attention at the national and international levels (Environmental Action Plans and implementation of Georgian new strategy on pasture use by Ministry of Agriculture), but people in remote rural or mountain regions of Azerbaijan and Georgia feel that their local situation is not sufficiently addressed: “Much is done in Tbilisi and Baku, but what about our – often transboundary – problems with pastures and overgrazing? Pasturing animals and herders as well don’t stop at national borders and this sometimes causes real conflicts.

Methods applied and participating institutions

To address this gap the FDFA programme “Environment and Security” with this specific project for the Caucasus South region seeks to support bottom-up approaches on natural resources management – focus pasture management - including local transboundary institutional exchange and development. This Programme is jointly implemented by Azerbaijan Society for the Protection of Animals, the Green Movement of Georgia, and the Centre for Development and Environment (CDE) at University of Bern, Switzerland and partner State Universities of Baku and Tbilisi.

The overall aim is to foster locally-based cooperation by establishing a sustainable partnership between herders, researchers, governmental administration and local experts across the border.

Results

The following five key results exemplify the specific focus of this transformation and action research programme:

- Existing participatory methods and tools, developed by the Swiss Partner were adapted to the transition context in Azerbaijan and Georgia – focus pasture management
- In both countries community based workshops on main problems of local and transboundary pasture management were conducted. In a first participatory step local needs of herders were identified. In a second step a list of possible projects were identified and priorities for mitigation of problems were set jointly with herders

- Transboundary exchange and cooperation between herders associations was initiated for a specific transboundary region in Western Azerbaijan and Eastern Georgia (Gakh–Gazakh (AZ) and Dedoplistskaro (GE) regions.
- Two priority pilot projects per neighboring country were identified and feasibility tests were conducted
- A bottom-up policy dialogue oriented on these pilot transformation actions was initiated aimed at governmental organizations and ministries in the capitals Tbilisi and Baku. Issues discussed were real problems and needs of locally based pasture management and the role of applied research for mitigating these problems,

Azeri, Georgian and Swiss partners consider that research results and pilot projects will further local-level pasture and natural resource management. Moreover, they are convinced that re-establishing transboundary cooperation between Azeri and Georgian pastoralists and local administrations is important and contributes significantly to efforts at the government level – by establishing a science-practice interface communicating bottom-up and empowering herders' voices to be heard in the Capitals

პროექტის ფარგლებში ტრანსსასაზღვრო საძოვრების სივრცის შესაფასებლად სამუშაო ჯგუფი 13.06.2014 -ში გაემგზავრა აზერბაიჯანის რესპუბლიკაში კახის რაიონის სოფელ ილისუში. სადაც შეხვედრები მოეწყო ადგილობრივ ფერმერებთან. ჯგუფი შეთანხმდა პრიორიტეტულ თემებზე რომელიც მნიშვნელოვანია ორივე ქვეყნის საძოვრების განვითარებისათვის ტრანსსასაზღვრო ზონაში.

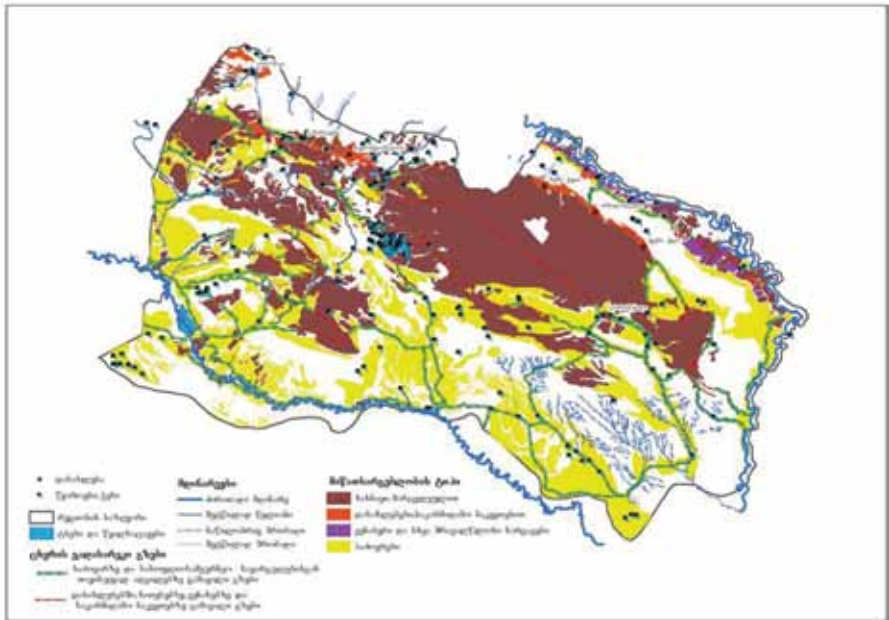
14.06.2014 -ში ჯგუფი შეხვდა საქართველოში დედოფლისწყაროს რაიონში ადგილობრივ მმართველ ორგანოებს და დაცული ტერიტორიის ხელმძღვანელობას დედოფლისწყაროს რაიონში, ასევე ადგილობრივ ფერმერებს და დაინტერესებულ ჯგუფებს სადაც მიმდებარე ტერიტორიაზე განხილული იქნა ზამთრის საძოვრების მდგომარეობა.

მიღებული შეთანხმების საფუძველზე ჯგუფი გაემგზავრა დედოფლისწყაროს რაიონის ზამთრის საძოვრებზე 2014 წლის 15-16-17-18-19-20 ნოემბერს რადროსაც მოახდინა ლანდშაფტური შეფასება და ადგილზე მეცხვარეებთან გასაუბრება, ასევე სხვადასხვა ფერმერებთან.

კვლევების საფუძველზე შეიქმნა დედოფლისწყაროს რაიონის გადასარეკი ბილიკების და ძოვების ადგილების რუკა.

კვლევების და მოძიებული მასალების საფუძველზე 06.05.2015 წელს მოხდა სამუშაო ჯგუფის შეკრება საქართველოს მხარეს წითელ ხიდთან აზერბაიჯანის და საქართველოს დაინტერესებული ჯგუფების. ასევე საქართველოს მხრიდან ესწრებოდნენ გარდაბნის მუნიციპალიტეტის,

ახმეტის მუნიციპალიტეტის, დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის, საქართველოს სოფლისმეურნეობის სამინისტროს და საქართველოს დაცული ტერიტორიების წარმომადგენლობა.

არსებული შეხვედრის საფუძველზე მომზადდა დასკვნითი სარეკომენდაციო დოკუმენტი:

=> გადასარჩენი ტრასების მოუხყოლობა;

სახელმწიფოს მიერ გამოყოფილი მარშუტი გადასარეკი ტრასების ფაქტობრივად გაუქმებულია, აღნიშნული გზის მონაკვეთი მიუყვება საავტომობილო მაგისტრალს ორივე მხრიდან, წარსულში ეს ადგილები თუ გამოირჩეოდა ქარსაცავი ზოლებით და საძოვარი მდელოებით, ამჟამად გვხვდება კომერციული ფართები გაკულტურებული სახნავ-სათესი მიწებებით, ამასთანავე აღსანიშნავია რომ სახნავი ტერიტორიებს მფლობელ ფერმერს არ ყავს მაკონტროლებელი და ისინი ხშირად არღვევენ თავიანთ საზღვრებს. რა თქმა უნდა თავიანთ სასარგებლოდ. რაც იწვევს შემდგომში კონფლიქტს და მწყემსებს უწევთ ცხვრის ფარების გადარეკვა საავტომობილო ასფალტით დაფარულ

გზაზე. მეცხვარეები ინფრასტრუქტურის მოწესრიგებასაც ითხოვენ. ამ ეტაპზე მთავარი პრობლემა ცხვრის გადასარეკი ტრასების მშენებლობაა. ტექნიკურ დასაბუთებაზე კონკურსი ჯერ კიდევ 2010 წელს გამოცხადდა. თუმცა, საკითხი დღემდე ვერ მოგვარდა. საქართველოში ცხვრის სეზონურ მიგრაციას ზამთრისა და ზაფხულის საძოვრებს შორის საუკუნეების ისტორია აქვს და ის ერთადერთი ქვეყანაა მთელს მსოფლიოში, სადაც პირუტყვი წელიწადში ორჯერ 200-დან 400 კილომეტრამდე გზას გადის. პირუტყვის გადასარეკი ტრასა საქართველოს ოთხ რეგიონზე და ოც მუნიციპალიტეტზე გადის. არსებობს ამ გზის რუკა, მაგრამ იმის გამო, რომ რუკა ხარვეზებით არის შედგენილი, ცხვრის გადასარეკი ტრასა ზოგიერთ ადგილებში კერძო მესაკუთრეების მიწის ნაკვეთებზე გადის. ამის გამო ხშირია კონფლიქტი ადგილობრივებსა და მეცხვარეებს შორის. გარდა ამისა, დაავადებების თავიდან ასაცილებლად საჭიროა, გარკვეული დასასვენებელი პუნქტებისა და იქ გასაბანებლებისა და დეზობარიერების მოწყობა. ზოგიერთ მონაკვეთში (მაგ. რუსთავის მიმდებარე ტერიტორია) ადგილი აქვს დიდ ფართობზე საინჟინრო ნაგებობების მშენებლობას, ავტოდადგურების და სხვადასხვა შენობა-ნაგებობების განთავსებას, შესაბამისად, ცხვრის გადარეკვისათვის ტრადიციული მარშრუტი იცვლება, რადგან საკმაოდ დიდ მანძილზე, ავტობანზე და ავტოსადგურებზე, ქალაქის კუთვნილ ტერიტორიაზე ცხვრის მოძრაობა შეუძლებელია, გზის გასწვრივ არის დიდი საფრთხე, რომ ცხვარი, პირუტყვი და მწყემსებიც კი დაზიანდნენ, გახშირებული მოძრაობის დროს საავტომობილო ტრანსპორტის მხრიდან, რაც კიდევ ერთი სერიოზული პრობლემაა.

⇒ **გასაჩივრებადი აღვილები არარსებობა;**

გასაჩივრებელი ადგილები სახელმწიფოს აღარ აქვს გამოყოფილი და მწყემსებს უხდებათ ინდივიდუალურად დაუმუშევარი ტერიტორიის ქირაობა, თუმცა ეს არასტაბილურია და ყოველ წელს იცვლება, დამოკიდებულია იმაზე თუ ვინმემ ვერ მოას-

წრო დამუშავება მიწის ან და სახსერები არ ეყო, რაც ფაქტიურად კვლავ დასწრებების მექანიზმით ხორციელდება მწყემსებს შორის. ქართული ცხვრის ფასს საძოვრებზე არსებული მაღალი გადასახადები და საკვების ფასი აძვირებს: ფერმერს არც ფერმა აქვს და არც საძოვარი - ორივეს ქირაობს. 1 ჰა საძოვარს, რომელშიც 2010 წლამდე 3 ლარს იხდიდა, ახლა 16 ლარად ქირაობს. 1000-სულიანი ფარისთვის მინიმუმ 400 ჰა საძოვარი სჭირდება, ამას დაამატეთ ფერმის ქირა და სხვა ხარჯები და ნახავთ, რომ 1 ცხვრის თვითღირებულებას უძვირებს. ეს ყველაფერი მიუთითებს საკუთრების არაგამჭვირვალე სისტემაზე, რადგან დარგში საქმიანობისათვის არ არსებობს არავითარი მოტივატორი, რომელიც უბიძგებს მეცხვარეებს დარგის ინტენსიფიკაციისაკენ.

⇒ **დასარწმუნებელი აღვილები არარსებობა;**

როგორც თავში ავლნიშნე ცხვარს ხშირად უწევს საავტომობილო გზის მონაკვეთების გავლა და შესაბამისად წყლის პრობლემაც აქტუალურია, განსაკუთრებით ზამთრის საძოვრების ტერიტორიაზე რადგან ეს ზონა არიდულია. ეს ყველაფერი იწვევს არცთუ იშვიათად ცხვრის დაცემას, რაც დაავადემყოფებით და რიგ შემთხვევაში დაღუპვითაც სრულდება. განსაკუთრებით სარისკოა დედაცხვრის შემთხვევაში, რადგან არცთუ იშვიათად უწყლო ტერი-

ტორიაზე მოძრაობა ცხვარს მაკეობის პერიოდში უწევს. რაც შეეხება წყალსაქაჩებს და ხელოვნურ დასარწყულებელ ადგილებს, წარსულში არსებულები თითქმის მთლიანადაა გამოსული მწყობრიდან, ხოლო დღესდღეობით მათი აღდგენა ან ხელახალი გეგმარება არ მიმდინარეობს, არც მათი ოპტიმალური მდებარეობით განლაგების დაგეგმვაზეა საუბარი.

⇒ ვებინარული პუნქტების არარსებობა;

ვეტერინალური პუნქტები არსებობს სამწუნხაროდ რაიონულ ცენტრებში, ხოლო ცხვრის გადაადგილებას და მათ გზაში მომსახურეობას არავინ ასრულებს. რაც ერთი დაავადების პრევენცია არ არის გათვალისწინებული. საქმე ეხება როგორც ინფექციურს (თურქული და ა.შ.), ისე მწერების და ქვეწარმავლების ნაკბენისგან დაზარალების შემთხვევებს. ვებინარული პუნქტების არარსებობა ამცირებს ქართული ცხვრის რძისა და ხორცის პროდუქტებზე მოთხოვნილებას, მ.შ. ისეთ პროდუქტზე, როგორცაა „გუდის ყველი“ რაც ქვეყნის ერთ-ერთი ყველაზე უნიკალური საფირმო პროდუქტია.

⇒ სხვა ინფრასტრუქტურული ერთეულები (წყაროები, ბინების ხატილმოწყობა, საკვების დახასრისება-დაზადაების ადგილები და მათი ბაქროლოგიური მხარე და ა.შ.)

სამწუხაროდ აღნიშული საკითხი ერთერთი უმთავრესია რადგან მწყემსებს უწევთ ღია ცისქვეშ ყოფნა, სამწუხარო ის ფაქტია რომ რომც მოხვდეს ამ საკითხის განხილვა პირველი პუნქტი იჩენს თავს ანუ არ არსებობს გადასარეკი ბილიკი და შესაბამისად კეთილმოწყობილი ინფრასტრუქტურაც შეუძლებელი იქნება. ეს კი თვალსაჩინოს ხდის იმას, რომ მეცხვარეები დარჩენილები არიან ყოველგვარი ხელმეწყობის გარეშე. მით უმეტეს, რომ სიცხის, სიმშრალის პირობებში, ან უბედური შემთხვევის დროს (ავადმყოფობა, ქვეწარმავალი) დიდია ჯანმრთელობის და სიცოცხლის რისკები.

⇒ გადასარეკი ბრასების მდებარეობა, მათი თანხვადრო სახნავ მიწაზე და მრავალწლიან ნარგავებთან, დასახლებაებთან, კობანციურად ჯონფლიქტური მონაქვითების ფორმირება.

მიწის სიმცირე და რეგულაციების თუ საზღვრების არ არსებობა იწვევს კონფლიქტს მეცხვარეებსა და ადგილობრივ ფერმერებს შორის, ხშირია შემთხვევები როცა ცხვარი გადადის ნათესებში და ძოვს;

- ასევე გზის მონაკვეთი რომელსაც გადის ცხვარი ხშირად ქმნის ხარვეზს სატრანსპორტო საშუალებებისთვის

ბისტვის განსაკუთრებით ხიდებთან და ისეთ მონაკვეთებზე სადაც ცხვარს უშუალოდ სამანქანო მაგისტრალის გამოყენება უხდებათ გადასაადგილებლად, რაც ქმნის კონფლიქტს მწყემსაბსა და მგზავრებს შორის, ყოფილა ავტოკატასტროფის შემთხვევებიც ესეთ მონაკვეთებზე;

- „ემიგრანტ მწყემსებს“ შორის, ისევ რეგულაციების და საძოვრების სიმცირის გამო, არ არსებული საძოვრების მარკირების და ასევე „დასწრების“ მეთოდიდან გამომდინარე ვინ მალე გაატარებს თავის პირუტყვს ქმნის ადგილობრივ მწყემსებთან კონფლიქტს.
- ძირითადი კონფლიქტი მაინც ისევ იმ ფერმერებს შორის რომელიც ერთნაირად სარგებლობენ ზამთრის საძოვრებით, ესენი იყოფიან 2 ძირითად ტრადიციულ ჯგუფად ერთის მხრივ „თუში მწყემსები“ და მეორეს მხრივ ქვემო ქართლის, შიდა ქართლის და ნაწილობრივ სამცხეჯავახეთის მწყემსები აქ საქმე გვაქვს დიდი ხნის ტრადიციას რომელსაც „თუში მწყემსები“ იცავენ და მათ თავიანთი ზონა აქვთ და მეორეს მხრივ ძლიერი ფერმერები რომლებსაც საძოვრების სიმცირის გამო უხდებათ „დასწრების“ მეთოდით ტერიტორიების გადაძოვება ეს ძალიან დიდი ჯგუფია და ამავდროულად აზერბაიჯანული ეთნოსის მქონე, რაც გადადის ეთნიკურ კონფლიქტში.

=> საქმრების დეგრადაცია, ბალახის ხარისხის გაუარესება და ხალორიული, საკვებად ვარგისი სახეობების ჩანაცვლება ნახლახ ხალორიული, ნახლახ-ვარგისი ფორმაციებით;

შეგვიძლია ხმამაღლა ავლნიშნოთ ეს ფაქტი ყველაზე მწვავედ დგას და კლიმატის ცვლილებასთან ერთად ამის მიზეზი რა თქმა უნდა ანთროპოგენული ფაქტორიცა, ინტენსიური გადაძოვება, სეზონურობის არ დაცვის გამო ბალახის ვეგეტაციის და სრულ ჩამოყალიბებამდე გამოყენება, ხშირია ჰერბიციდების შეტანა, ქარსაცავეების გაჩეხვა და ამავდროულად წყლის უკმარისობა და ან ზოგიერთ ზონებში უცებადი მოდინება რაც ნიადაგის დამლაშებას იწვევს. ფიტომასის შემცირება, მისი პროდუქტიულობის შემცირება იწვევს ტერიტორიის ტევადობის კლებას და სამომავლოდ რესურსის კლებას ტენდენციას. გარდა ამისა არსებობს რისკები, ცხვრის დაავადყოფების და დანაკარგის, რადგან ხშირ შემთხვევაში ცხვარი, რომელიც გაივლის სახნავეებს, იკვებება ბალახით და ასევე მის ორგანიზმში ხვდება სასუქი და სხვა მსამქიმიკარები. ეს კი არაერთი პირუტყვის სიცოცხლედ დამჯდარა, რაც აგრეთვე სერიოზული პრობლემაა.

⇒ საძოვრების მიწის ფონდის ჯალაბა, გამომოროება, დამლაშება, ნიადაგის ეროზია;

ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი და განსაკუთრებით რაც წინა პუნქტში ითქვა თავისთავად პასუხობს ნიადაგის დეგრადაციას. თითოეული საძოვარის გაკეთილშობილება, მოთესვა და მსგავსი ღონისძიება, დასვენება მ.შ. შეიძლება გააუმჯობესებდა მათ ხასიათს, თუმცა მსგავსი რამ არ მიმდინარეობს.

⇒ ხელოვნური რეგულაცია, ჯარანბინი, ცხვრის და მიწის მფლობელობის საკითხი, მიწათსარგებლობისთვის გაზრდილი გადასახადები, რომელიც მოგების მიწიმაღურ შანსს თუ უბოვებს დასაქმებულებს;

რამდენადაც ზემოთ მსგავს საკითხებზე უკვე გვქონდა საუბარი, არ არსებობს სტრატეგია, რომელიც ხელს შეუწყობს მეცხვარეობის რენტაბელურობას, მის მომგებიანობას თითოეული მეცხვარისათვის. ფაქტია, რომ დარგი მიშვეებულია თვითდინებაზე და ძირითადი რეგულაციები არის სახელმწიფო რეგულაციები, რომელიც მხოლოდ მოსაკრებლებში (არაერთი სახის) გამოიხატება და ქართული ცხვრის ბაზარზე გასვლას ხელს უშლის, ასევე აყენებს არათანაბარ კონკურენტულ გარემოში იმ ქვეყნის საქონელთან დაკავშირებით, რომელიც არ განიცდის მათი მთავრობებისგან ზეწოლას.

=> ხელოვნური სახვების არარსებობა და რიგშიმთხვევები სიძვირა;

ხელოვნური საკვების დანამატი აუცილებელია, ცხვრის ჯანსაღი მდგომარეობის შესანარჩუნებლად, ისე გადაძოვების შესაჩერებლად, მაგრამ გამომდინარე მისი ფასიდან მეცხვარეების თქმით ეს შეუძლებელია რაც ძალიან გაუძვირებთ მათ ცხვრის თვითღირებულებას. გარდა ამისა, წველადობის შესანარჩუნებლად და ყველაზე უფრო რთულ პერიოდში (მაკეობის, დოლის პერიოდში და პატარა ბატკნების ძუძუსე ყოფნის), მისი აუცილებლობა დგება და ამიტომ სიძვირის გარდა დგას საკითხი, საერთოდ, შესაძლებელია თუ არა სათანადო ხელოვნური საკვების შოვნა საერთოდ?

=> ბაზრის საჩითხები, ღარგის განვითარების სტრატეგიას ვარ ვხედავთ... მღვრადი განვითარების პრინციპები ჯარ არ მოქმედებს, არ ჩანს მისი რალაც ფორმების ჯი;

ქართული ცხვრის საექსპორტო არეალი 2009 წელს გაიზარდა. საექსპორტო ქვეყნებში მოხვდნენ: ირანი, აზერბაიჯანი, ომანი, იორდანია, ლიბანი, ეგვიპტე, კატარი, არაბეთის გაერთიანებული საემიროები... როგორც ამბობენ, ეს ის შემთხვევა იყო, როცა ბაზარმა პროდუქტი თვითონ მოძებნა და ქართულმა ცხვარმაც არაბული ქვეყნების ბაზარზე ავსტრალიური, უკრაინული და ბრაზილიური ცხვრის ექსპორტი წარმატებით ჩაანაცვლა. ქართული ცხვრის მთავარი უპირატესობაგემოსთან ერთად,სიიაფე და საქართველოდან არაბულ ქვეყნებში ტრანსპორტირების დაბალი ღირებულება იყო. გაზრდილი მოთხოვნის გამო 5 წლის წინ ადგილობრივ ბაზარზე ცხვრის ფასი 60 ლარიდან 120 დოლარამდე გაიზარდა. ფასის გაზრდას რეალიზაციის პრობლემა მოჰყვა და ქართულმა ცხვარმაც თანდათან ბაზარზე პოზიციები სხვა ქვეყნებს დაუთმო.

მეცხვარეთა ასოციაციის თავმჯდომარის, ბექა გონაშვილის განცხადებით, ქართულ ცხვარზე მოთხოვნის შემცირება რამდენიმე მიზეზმა განაპირობა: „ბაზრების დაკარგვის ერთ-ერთი მიზეზი ის არის, რომ სურსათის უვნებლობის სამსახური მოწოდების სიმალლეზე არ აღმოჩნდა და რამდენიმე ქვეყანაში საქართველოდან დაავადებული ცხვარი შევიდა. ამის გამო დაკარგეთ 2010 წელს ირანის და საუდის არაბეთის ბაზარი, არაბეთის გაერთიანებულმა საემიროებმა კი მოთხოვნები გაგვიმკაცრა. გასულ წელს ირანმა ისევ მოგვცა მათ ქვეყანაში ცხვრის შეყვანის უფლება, მაგრამ ბაზარზე დაკარგული ადგილის დაბრუნება ახლა არც ისე ადვილია. ცხვრის გასაყიდი ბაზრების დაკარგვის მთავარი მიზეზი მაინც ფასია. ქართული ცხვარი ძვირია: 40-კილოგრამიანი სომხური ცხვარი 80 \$ ღირს. საქართველოში ამ ფასად 30-კილოგრამიან ცხვარსაც ვერ იყიდით“. გამოდის, რომ თუ სომხური ცხვრის შემთხვევაში 1კგ-ის (ცოცხალი წონა) ფასი 2 ამერიკული დოლარია, 1 კგ ქართული ცხვარი - 3,5-4 დოლარი ღირს და შესაბამისად, არაკონკურენტულია. ამჟამად ქართული ცხვრის სტაბილური საექსპორტო ბაზრის სტატუსს მხოლოდ აზერბაიჯანი ინარჩუნებს: „12 ბაზრიდან მხოლოდ 1 ბაზარი დაგვრჩა და ამ ფაქტმა ძალიან მძიმე მდგომარეობაში ჩაგვადო. აზერბაიჯანში ჩვენი ცხვარი რომ გავიდეს, ამისთვის მათ საბაჟოზე არაოფიციალური გადასახადი უნდა გადავიხადოთ. აზერბაიჯანელებს ცხვარი ძირითადად „პოსლეზე“ მიჰყავთ. შარშან გაყიდული საქონლის ფული ძალიან ბევრ მეცხვარეს დღემდე არ მიუღია. ძალიან დიდ თანხებზეა საუბარი. აზერბაიჯანელებმა კარგად იციან, რომ სხვა მყიდველი არა გვყავს და იძულებულები ვართ, მათ მიერ წამოყენებულ კაბალურ პირობებს დავეთანხმოთ. საექსპორტო ბაზრების მოძიებაში ხელისუფლება უნდა დაგვეხმაროს. თურქეთთან თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმება გვაქვს, მაგრამ ამ ქვეყანაში ვერც ცხვარი გაგვყავს და ვერც ცხვრის ხორცი გავაქვს. ამ პრობლემას მეცხვარეები ვერ მოაგვარებენ, ის მთავრობების დონეზე უნდა გადაწყდეს“, - ამბობს მეცხვარეთა ასოციაციის თავმჯდომარე.

=> ადგილობრივ ფარმარეზა, მოსახლეობაზე
მორგებული სტრატეგიის და ქმედებების არარსე-
ბობა, რაც ვითარებას ხდის სრულიად ქაობურს.

აღნიშნული სტრატეგია საერთოდ არ განხილულა.

Основная проблема неустроенность перегонных трасс

Выделенный государством маршрут перегонных трасс фактически упразднен;

Отсутствие мест для стоянок;

Отсутствие водопойных мест;

Отсутствие ветеринарных пунктов;

Другие инфраструктурные единицы (родники, благоустройство квартир, места для сортировки и приготовления кормов, их технологическая сторона и т.д.);

Расположение перегонных трасс, их совпадение с пахотными землями, многолетними посадками, поселениями, формирование потенциально конфликтных участков;

Деграация пастбищ, ухудшение качества травы и замещение калорийных, пригодных для кормов видов на менее калорийные, менее пригодные формации;

Уменьшение фонда пастбищных земель, высыхание, осолонение, эрозия почвы;

Искусственные регуляции, карантин, вопрос владения овцами и землями, повышенные платежи за пользование землей, которые оставляют работникам едва ли минимальный шанс на прибыль;

Отсутствие искусственных кормов и, в некоторых случаях, дороговизна;

Вопросы рынка, не видна стратегия развития отрасли.... , пока не действуют принципы устойчивого развития, даже не видны какие-то его формы;

Отсутствие стратегии и действий, рассчитанных на местных фермеров и население, что создает совершенно хаотичную ситуацию.

